

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSFR ze dne 19.09.1991, sp. zn. Tzv 84/91, ECLI:CZ:NS:1991:TZV.84.1991.1

Číslo: 41/1992

Právní věta: K otázce nepřipustnosti trestního stíhání podle § 11 odst. 1 písm. c) tr.ř. a k podmínkám, kdy je trestný čin soudce spáchán v souvislosti s výkonem jeho soudcovské funkce ve smyslu § 54 zák. č. 36/1964 Sb. ve znění pozdějších předpisů (nyní ve smyslu § 55 odst. 1 zák. č. 335/1991 Sb.). Odmítá-li soudce vojenského soudu vykonávat soudcovskou funkci v určitém místě a je-li pro tento čin trestně stíhán, jde o čin spáchaný v souvislosti s výkonem soudcovské funkce. Za takový čin lze soudce vojenského soudu trestně stíhat jen se souhlasem orgánu, který ho do soudcovské funkce zvolil (jmenoval), přičemž bez tohoto souhlasu je trestní stíhání nepřipustné. Svolení uvedeného orgánu je třeba k trestnímu stíhání pro takový trestný čin i v případě, kdy osoba, která jej spáchala, již soudcovskou funkci nevykonává.

Soud: Nejvyšší soud ČSFR

Datum rozhodnutí: 19.09.1991

Spisová značka: Tzv 84/91

Číslo rozhodnutí: 41

Číslo sešitu: 4-5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Trestní stíhání

Předpisy: 141/1961 Sb. § 11 odst. 1 písm. c) 140/1961 Sb. § 273
§ 280 36/1964 Sb. § 54

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 41

K otázce nepřipustnosti trestního stíhání podle § 11 odst. 1 písm. c) tr. ř. a k podmínkám, kdy je trestný čin soudce spáchán v souvislosti s výkonem jeho soudcovské funkce ve smyslu § 54 zák. č. 36/1964 Sb. ve znění pozdějších předpisů (nyní ve smyslu § 55 odst. 1 zák. č. 335/1991 Sb.).

Odmítá-li soudce vojenského soudu vykonávat soudcovskou funkci v určitém místě a je-li pro tento čin trestně stíhán, jde o čin spáchaný v souvislosti s výkonem soudcovské funkce. Za takový čin lze soudce vojenského soudu trestně stíhat jen se souhlasem orgánu, který ho do soudcovské funkce zvolil (jmenoval), přičemž bez tohoto souhlasu je trestní stíhání nepřipustné.

Svolení uvedeného orgánu je třeba k trestnímu stíhání pro takový trestný čin i v případě, kdy osoba,

kteřá jej spáchala, již soudcovskou funkci nevykonává.

(Rozsudek vojenského senátu Nejvyššího soudu ČSFR ze dne 19. 9. 1991 sp. zn. [Tzv 84/91](#))

Na základě stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSFR v neprospěch obviněného JUDr. J. S., Nejvyšší soud ČSFR zrušil usnesení vyššího vojenského soudu i vojenského obvodového soudu o postoupení jeho trestní věci ke kázeňskému vyřízení a sám trestní stíhání zastavil.

Z odůvodnění :

Obžalobou vyššího vojenského prokurátora byl mjr. v zál. JUDr. J. S. stíhán pro trestné činy neuposlechnutí rozkazu podle § 273 odst. 1 tr. zák. a vyhýbání se služebnímu úkonu a výkonu vojenské služby podle § 280 odst. 2 al. 2 tr. zák. Těchto činů se měl dopustit tím, že jako předseda senátu v úmyslu neplnit své funkční povinnosti u vyššího vojenského soudu v Příbrami dne 27. prosince 1990 v rozporu s rozkazem svého nadřízeného plk. JUDr. H. nenastoupil po ukončení neschopnosti k výkonu služby do místa svého služebního zařazení v Příbrami a se stejným úmyslem pak setrval v místě trvalého bydliště v Praze až do 18. ledna 1991, kdy ohlásil nástup služby.

Uvedenou obžalobu předběžně projednal vojenský obvodový soud a svým usnesením ze dne 20. 6. 1991 sp. zn. 1 T 172/91 rozhodl podle § 188 odst. 1 písm. b) tr. ř. z důvodů § 171 odst. 2 tr. ř. tak, že tuto trestní věc postoupil náčelníkovi Správy vojenských soudů ke kázeňskému vyřízení, neboť dospěl k závěru, že jde o trestné činy, které lze ve smyslu § 294 odst. 1, 2 tr. zák. vyřídit kázeňsky, a vzhledem k osobě obviněného a povaze jeho činu lze považovat toto vyřízení za postačující.

Proti rozhodnutí vojenského obvodového soudu podal včas stížnost prokurátor vojenské obvodové prokuratury. Vyšší vojenský soud tuto stížnost podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. jako nedůvodnou zamítl svým rozhodnutím ze dne 4. 7. 1991 sp. zn. 1 To 122/91.

Obě uvedená rozhodnutí soudu napadl generální prokurátor ČSFR stížností pro porušení zákona, kterou podal ve lhůtě stanovené v § 272 tr. ř. v neprospěch JUDr. S. Vytýká v ní, že soudy porušily zákon v ustanoveních § 2 odst. 5, 6, § 148 odst. 1 písm. c) a § 171 odst. 2 tr. ř. a v ustanoveních § 3 odst. 4 a § 294 odst. 2 tr. zák. Generální prokurátor ČSFR upozornil na to, že trestný čin neuposlechnutí rozkazu podle § 273 odst. 1 tr. zák. měl JUDr. S. spáchat 2krát, což zůstalo mimo pozornost obou soudů při hodnocení společenské nebezpečnosti, přičemž se jmenovaný měl dopustit ještě dalšího trestného činu vyhýbání se služebnímu úkonu a výkonu vojenské služby podle § 280 odst. 2 al. 2 tr. zák. Pokud podle názoru vyššího vojenského soudu nemohl být JUDr. S. donucován k výkonu soudcovské činnosti, generální prokurátor ČSFR se domnívá, že v takovém případě by musel být pověřen jinou než rozhodovací soudcovskou činností a k jejímu výkonu donucován být mohl. Stížnost pro porušení zákona pak vyššímu vojenskému soudu vytýká nedostatečné vyhodnocení toho, že JUDr. S. byl nejen vojenským soudcem, ale též vojákem z povolání, jež bylo možné donucovat k plnění povinností vyplývajících z tohoto služebního poměru, m. j. i k nejzákladnější z nich, aby se dostavil na pracoviště podle denního řádu nebo na rozkaz. Dále se s poukazem na svědecké výpovědi funkcionářů vojenské justice dovozuje neochota JUDr. S. vůbec docházet do Příbrami a vyvrací jeho obhajoba, že do Příbrami nenastoupil proto, aby nebyl jako soudce ovlivňován náčelníkem vyššího vojenského soudu plk. H. Podle přesvědčení generálního prokurátora ČSFR nebyl zjištěn jediný případ takového ovlivňování. S ohledem na předchozí soudcovskou praxi JUDr. S. se ve stížnosti pro porušení zákona předpokládá jeho vysoký stupeň právního vědomí a odůvodňuje požadavek, aby důsledně dodržoval právní normy v rámci soudcovského rozhodování i v rámci služebního poměru. Kázeňské vyřízení předmětného činu nepovažuje generální prokurátor ČSFR za dostatečné pro dosažení individuálního ani generálně preventivního účinku ve vztahu k ostatním vojákům z povolání, u nichž je dána podstatně nižší úroveň právního vědomí. JUDr. S. jako zkušenému soudci je vytýkáno

spáchání dvou závažných úmyslných trestných činů ohrožujících vojenskou podřízenost a řádné plnění vojenských povinností, přičemž stupeň nebezpečnosti pro společnost těchto činů nelze považovat za malý.

Proto generální prokurátor ČSFR navrhl, aby Nejvyšší soud ČSFR podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadenými rozhodnutími byl porušen zákon v ustanoveních § 2 odst. 5, 6, § 148 odst. 1 písm. c) a § 171 odst. 2 tr. ř. a v ustanoveních § 3 odst. 4 a § 294 odst. 2 tr. zák., aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. napadená rozhodnutí zrušil a dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud ČSFR podle § 267 odst. 1 tr. ř. přezkoumal z podnětu stížnosti pro porušení zákona a na podkladě spisového materiálu správnost výroků napadených rozhodnutí, jakož i řízení, které jim předcházelo. Zjistil, že zákon porušen byl, ovšem v jiném směru, než vytýkala stížnost pro porušení zákona, a nikoli ve prospěch JUDr. S., ale v jeho neprospěch.

Z trestního spisu vyplývá, že JUDr. S. v době, kdy se měl dopustit žalovaného jednání, zastával funkci předsedy senátu vyššího vojenského soudu v P., byl tedy soudcem z povolání ve smyslu § 5 a 39 zák. č. 36/1964 Sb. o organizaci soudů a volbách soudců, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zák. č. 36/1964 Sb.). Podle § 54 cit. zák., který byl účinný v době od 28. 2. 1964 do 31. 8. 1991, platilo, že pro činy spáchané při výkonu soudcovské funkce nebo v souvislosti s výkonem této funkce je možno soudce trestně stíhat nebo vzít do vazby pouze se souhlasem orgánu, který je zvolil. V uvedené době byli soudci z povolání vojenských soudů voleni Federálním shromážděním (§ 43 odst. 2 zák. č. 36/1964 Sb.). Podle § 11 odst. 1 písm. c) tr. ř. pak platí, že trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno m. j. tehdy, jde-li o osobu, k jejímuž stíhání je podle zákona třeba souhlasu, jestliže takový souhlas nebyl oprávněným orgánem dán.

Jak je patrné z obsahu trestního spisu ve věci JUDr. S., bylo proti němu vedeno trestní stíhání pro trestné činy neuposlechnutí rozkazu podle § 273 odst. 1 tr. zák. a vyhýbání se služebnímu úkonu a výkonu vojenské služby podle § 280 odst. 2 al. 2 tr. zák. bez uvedeného souhlasu, neboť ve spise není žádný důkaz o tom, že by souhlas Federálního shromáždění ČSFR k trestnímu stíhání JUDr. S. dalo. To by samo o sobě nebylo překážkou jeho trestního stíhání, jestliže by jeho předmětem byl čin, který nebyl spáchán při výkonu soudcovské funkce nebo v souvislosti s výkonem této funkce. JUDr. S. ovšem bylo obžalobou kladeno za vinu spáchání takového jednání, jehož se měl dopustit právě v souvislosti s výkonem soudcovské funkce.

Podle přesvědčení Nejvyššího soudu ČSFR podstatou funkčních povinností, které měl JUDr. S. odpírat plnit v Příbrami, byly jeho soudcovské povinnosti. V době činu, pro nějž byl stíhán, byl zařazen na funkci předsedy senátu vyššího vojenského soudu v P. a rovněž vydaný rozkaz náčelníka tohoto soudu směřoval k tomu, aby JUDr. S. vykonával tuto soudcovskou (a nikoli jinou) funkci v Příbrami. Ostatně obžaloba vyššího vojenského prokurátora hned v úvodu popisu žalovaného skutku odkazuje na tehdejší postavení JUDr. S. jako předsedy senátu, z něhož vyplývaly jeho funkční povinnosti. Podle obžaloby v podstatě šlo o to, že JUDr. S. odmítal vykonávat soudcovskou funkci v P., tedy souvislost ve smyslu § 54 zák. č. 36/1964 Sb. je již z této skutečnosti zřejmá. Je-li tedy nepochybné, že soudce odmítá plnit své soudcovské povinnosti, ať již vůbec, nebo na určitém místě, činí tak - když ne přímo při výkonu soudcovské funkce - vždy alespoň v souvislosti s výkonem této funkce.

Vzhledem k uvedenému neobstojí ani argument poukazující na tehdejší postavení JUDr. S. jako vojáka z povolání a z toho vyplývající vojenské povinnosti, jejichž neplnění mu též bylo kladeno za vinu. I tyto povinnosti úzce souvisely s jeho soudcovskou funkcí, protože povaha a rozsah vojenských povinností soudce vojenského soudu byly přímo odvozeny od jeho postavení jako soudce z povolání. JUDr. S. - jako ostatně kterémukoli soudci vojenských soudů - mohly být tehdy ukládány pouze takové vojenské povinnosti, které nebyly v rozporu s výkonem jeho soudcovské funkce, což vyplývá

např. ze znění § 56a zák. č. 36/1964 Sb. Souvislost mezi postavením vojáka z povolání a výkonem soudcovské funkce lze demonstrovat i ustanovením § 53 odst. 2 zák. č. 36/1964 Sb. Soudce z povolání vojenských soudů podle něj nebylo možné propustit z vojenské činné služby nebo z ozbrojeného sboru, jestliže předtím podle § 51 nebyl odvolán ze soudcovské funkce (§ 43) a nebo podle § 52 nebyl této funkce zproštěn (jde o odkazy na § 43, § 51 a § 52 zák. č. 36/1964 Sb.). Soudcovské a vojenské povinnosti těchto soudců tedy nelze oddělovat tak, jak to činí např. odůvodnění podané stížnosti pro porušení zákona nebo odůvodnění rozhodnutí, jímž byla zamítnuta stížnost JUDr. S. proti usnesení o zahájení trestního stíhání v této věci (č. 1.9 - 10 trestního spisu). Z uvedeného lze učinit závěr, že součástí výkonu soudcovské funkce soudce z povolání vojenských soudů jsou i povinnosti vojenské, vyplývající z jeho služebního poměru vojáka z povolání.

Na základě všech rozvedených skutečností nelze uzavřít jinak, než že trestní stíhání JUDr. S. pro předmětné trestné činy bylo možné jen za podmínek § 54 zák. č. 36/1964 Sb. Jestliže by byl akceptován, jako v dosavadním průběhu řízení proti JUDr. S., takový výklad, že ani odmítání výkonu soudcovské funkce vojenským soudcem v určitém místě není v souvislosti s výkonem jeho soudcovské funkce, omezily by se případy aplikace § 54 zák. č. 36/1964 Sb. jen na činy spáchané při výkonu soudcovské funkce. To by ovšem znamenalo podstatné zúžení zákonných podmínek a nepřípustné omezení soudcovské imunity, která je ve stejném rozsahu zaručena i nyní platným zákonem, o soudech a soudcích (§ 55 odst. 1 zák. č. 335/1991 Sb.). Navíc by byl ztotožněn vztah zákonem označený jako „při výkonu soudcovské funkce“ se vztahem „v souvislosti s výkonem této funkce“, který je nepochybně volnější, přičemž zákon oba vztahy uvádí alternativně.

Protože v trestním řízení proti JUDr. S. nebyl k dispozici potřebný souhlas ve smyslu § 54 zák. č. 36/1964 Sb. a § 11 odst. 1 písm. c) tr. ř., ač z výše uvedených důvodů byl nutný, nemělo být jeho trestní stíhání zahájeno, a bylo-li již zahájeno, mělo být zastaveno. Ustanovení § 11 odst. 1 písm. c) tr. ř. totiž nerozlišuje, zda souhlas zde uvedený nebyl dán proto, že orgán oprávněný dát souhlas jeho udělení výslovně odmítl, nebo že tento orgán nebyl o předepsaný souhlas vůbec požádán orgány činnými v trestním řízení. Trestní stíhání je nepřípustné ve všech uvedených případech, tedy především tehdy, nedal-li výslovně oprávněný orgán souhlas nebo se k jeho vydání vůbec nevyjádřil. Stejně tak je trestní stíhání nepřípustné, nebyl-li o tento souhlas oprávněný orgán vůbec požádán, protože nemůže být na újmu stíhané osoby, jestliže orgány činné v trestním řízení odmítnou potřebný souhlas vyžádat např. též proto, že podle jejich názoru nejde o čin spáchaný za podmínek § 54 zák. č. 36/1964 Sb. Neexistence souhlasu ve smyslu § 11 odst. 1 písm. c) tr. ř. je zákonnou překážkou pro zahájení nebo pokračování trestního stíhání, ať již je způsobena jakýmkoli důvody. Trestní stíhání tam uvedené osoby je možné jen tehdy, jestliže je k dispozici pozitivní rozhodnutí oprávněného orgánu o tom, že určitou osobu lze trestně stíhat. Význam soudcovské imunity vyžaduje, aby tato podmínka byla splněna i v době, kdy už stíhaná osoba nevykonává soudcovskou funkci, ale čin, pro který se má proti ní vést trestní stíhání, byl spáchán v době jejího výkonu. Jinak by totiž odkladem trestního stíhání a s ohledem na § 67 odst. 2 tr. zák. bylo možné obcházet ustanovení § 54 zák. č. 36/1964 Sb. a § 11 odst. 1 písm. c) tr. ř., což by bylo nežádoucí zejména ve vztahu k soudcům, jejichž mandát byl podle předchozí právní úpravy časově omezen a mohl skončit i uplynutím doby.

Orgány přípravného řízení se uvedenými zásadami neřídily, když v rozporu s ustanovením § 11 odst. 1 písm. c) tr. ř. a § 54 zák. č. 36/1964 Sb. vedly trestní stíhání proti JUDr. S. pro čin, jehož se měl dopustit v souvislosti s výkonem soudcovské funkce, aniž si opatřily souhlas oprávněného orgánu. Vojenský obvodový soud po podání obžaloby ji sice předběžně projednal, ovšem rozhodl o postoupení věci podle § 188 odst. 1 písm. b) tr. ř., ač měl učinit rozhodnutí podle § 188 odst. 1 písm. d) tr. ř. a trestní stíhání zastavit z důvodů § 11 odst. 1 písm. c) tr. ř. Vyšší vojenský soud v T., který rozhodoval o stížnosti vojenského obvodového prokurátora proti tomuto rozhodnutí vojenského obvodového soudu, měl uvedený nedostatek odstranit, a jestliže tak neučinil, porušil i on zákon v ustanovení § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř., protože stížnost zamítl neodůvodněně. Proto v tomto rozsahu vyslovil

Nejvyšší soud ČSFR porušení zákona v neprospěch JUDr. S., zrušil rozhodnutí obou soudů a trestní stíhání JUDr. S. zastavil, když pro zákonnou překážku ve smyslu § 11 odst. 1 písm. c) tr. ř. v něm nelze dále pokračovat. Z těchto důvodů tedy nemohla být meritorně přezkoumána obě napadená rozhodnutí ani důvody uvedené v podané stížnosti pro porušení zákona.